

Αναδάσωση.

Αναδάσωση: φυσική ή τεχνητή;

Εισαγωγή

Το δάσος

Τα δάση δεν αποτελούν απλώς ένα σύνολο δένδρων και θάμνων, αλλά πλούσια οικοσυστήματα με πολλά είδη φυτών και ζώων, που αλληλοσυνδέονται με πολύπλοκες οικολογικές σχέσεις. Η προστασία τους είναι ιδιαίτερα σημαντική, αφού και η ανθρώπινη ζωή εξαρτάται άμεσα και από αυτά, καθώς:

- Συμβάλλουν αποτελεσματικά στη διατήρηση της ισορροπίας μεταξύ του οξυγόνου και του διοξειδίου του άνθρακα στην ατμόσφαιρα.
- Προστατεύουν το έδαφος από τη διάβρωση και αυξάνουν τη γονιμότητά του, εφόσον οι ρίζες των δένδρων συγκρατούν το νερό της βροχής, αλλά και τα θρεπτικά συστατικά που περιέχονται σε αυτό.
- Αποτελούν κατοικία για χιλιάδες ζώα και φυτά, καθώς και ένα μέρος όπου καθένας από εμάς μπορεί να απολαύσει την ομορφιά και την ηρεμία που προσφέρει η φύση.
- Εκτός από το ζωτικό ρόλο που διαδραματίζουν στην οικολογική αλυσίδα, έχουν μεγάλη οικονομική σημασία (ξύλο, χαρτί, παραγωγή ενέργειας).

Παρ' όλα αυτά, κάθε χρόνο είμαστε μάρτυρες των τραγικών εικόνων, όταν χιλιάδες στρέμματα δάσους εξαφανίζονται μέσα στις φλόγες. Σύμφωνα με στοιχεία του WWF Ελλάδος, οι πυρκαγιές που πλήττουν τα δάση της χώρας μας, κυρίως κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, αυξάνονται σχεδόν κάθε χρόνο και, εάν συνεχιστούν με το ρυθμό των τελευταίων ετών, υπολογίζεται ότι σε 50 περίπου χρόνια το δάσος στην Ελλάδα θα υφίσταται μόνο σε φωτογραφίες.

Η φωτιά

Πρέπει όμως να σημειώσουμε ότι στα μεσογειακά οικοσυστήματα η φωτιά, όταν προκαλείται με φυσικό τρόπο, αποτελεί παράγοντα ανανέωσης, καθώς τα δάση είναι προσαρμοσμένα σε τέτοιες συνθήκες. Η φυσική προέλευση μιας φωτιάς είναι είτε από ένα κεραυνό ή από το σκάσιμο, λόγω της ζέστης, ενός κουκουναριού που μπορεί να δημιουργήσει ένα σπινθήρα και τα ξερόχορτα να ανάψουν. Όμως, δεδομένου ότι οι περισσότερες φωτιές δεν αποτελούν φυσικό φαινόμενο αλλά προέρχονται από αμέλεια ή εγκληματική ενέργεια, η αναδάσωση των καμένων

περιοχών αποτελεί τη μοναδική λύση για την αποκατάσταση του φυσικού τοπίου.

Φυσική ή τεχνητή αναδάσωση;

Ανεξάρτητα ποιος λόγος ή αιτία προκάλεσε τη φωτιά στο δάσος, είναι επιτακτική ανάγκη η αναδάσωσή του.

Ωστόσο, προκύπτουν και κάποια ερωτήματα: το δάσος θα αφεθεί ανενόχλητο να ξαναδώσει τα καινούργια του βλαστάρια (φυσική αναδάσωση) ή θα πρέπει να παρέμβει ο άνθρωπος με τη φύτευση δένδρων (τεχνητή αναδάσωση); Και αν αποφασιστεί ότι θα πρέπει να υπάρξει αυτή η παρέμβαση, ποια διαδικασία πρέπει να ακολουθηθεί;

Φυσική αναδάσωση

Τα μεσογειακά οικοσυστήματα ανήκουν σε εκείνα που εδώ και χιλιάδες χρόνια έχουν προσαρμοστεί στις συνθήκες, αντιμετωπίζοντας τη φωτιά και έχοντας την ικανότητα να αναγεννιούνται ύστερα από αυτή. Τα φυτά μπορούν και ξεπερνούν τη διαταραχή δίνοντας νέους απογόνους συνεχίζοντας τη ζωή τους. Μέσα σε δύο μόλις χρόνια από τη φωτιά, τα φυτά αναγεννιούνται και ολόκληρο το οικοσύστημα ανακάμπτει.

Τα μεσογειακά φυτά έχουν αναπτύξει ειδικούς μηχανισμούς που διασφαλίζουν τη

διάσωση των αναπαραγωγικών τους οργάνων. Τα πεύκα έχουν σπόρους με πολύ σκληρά περιβλήματα που δεν καίγονται, ενώ παράλληλα φυλάσσονται μέσα στα κουκουνάρια. Τα φρύγανα "κρύβουν" τους σπόρους τους μερικά εκατοστά κάτω από το έδαφος και έτσι δεν καταστρέφονται από τη φωτιά. Με τις πρώτες βροχές του φθινόπωρου τα σπέρματα θα φυτρώσουν και θα εμποδίσουν τη διάβρωση του εδάφους. Τα νέα φυτά, εκμεταλλευόμενα τον ανοιχτό χώρο και τα θρεπτικά υλικά που βρίσκονται σε αφθονία μέσα στη στάχτη, αναπτύσσονται με ταχύτατους ρυθμούς. Η στάχτη δεν είναι νεκρή ύλη, αλλά περιέχει όλα τα ιχνοστοιχεία και τα θρεπτικά υλικά από τα καμένα δένδρα, αποτελώντας ουσιαστικά το λίπασμα για τα νέα φυτά.

Όταν ένα καμένο δάσος έχει πλούσια φυσική αναγέννηση, δεν πρέπει να αναδασώνεται, καθώς έτσι εμποδίζεται η φυσική εξέλιξη της βλάστησης. Ωστόσο, τα δύο πρώτα χρόνια είναι ιδιαίτερα κρίσιμα για την επιτυχία της φυσικής αναγέννησης, αφού οι νέοι βλαστοί πρέπει να μείνουν ανεπηρέαστοι από ανθρώπινες δραστηριότητες.

Το δάσος δεν απειλείται τόσο από τη φωτιά αυτή καθαυτή όσο από την ανθρώπινη παρέμβαση. Μεγάλο πρόβλημα αποτελούν επίσης η παράνομη εκμετάλλευση των καμένων κορμών και η βόσκηση. Τα ξύλα από τα καμένα πευκοδάση συλλέγονται προς εμπορική εκμετάλλευση, ενώ οι νεαροί βλαστοί θεωρούνται εξαιρετικές ζωτροφές. Σε κάθε μία από τις πιο πάνω περιπτώσεις όμως τα νέα φυτά καταστρέφονται και ανακόπτεται η διαδικασία της φυσικής αναγέννησης, ενώ προκαλείται έντονη διάβρωση του εδάφους με τελικό αποτέλεσμα την κατάρρευση ολόκληρου του οικοσυστήματος.

Τεχνητή αναδάσωση

Στην περίπτωση που ένα δάσος έχει παραδοθεί στο έλεος συχνών πυρκαγιών (δύο φορές μέσα σε πέντε χρόνια) και υπάρχει έντονη υποβάθμιση του οικοσυστήματος, λόγω της διάβρωσης του εδάφους ή της υπέρ βόσκησης, τότε χάνεται η ικανότητα φυσικής αναγέννησης και η τεχνητή αναδάσωση είναι αναγκαία.

Οι αρμόδιες δασικές αρχές της περιοχής που πρόκειται να αναδασωθεί είναι υπεύθυνες να εκπονήσουν σχετική μελέτη, ώστε να αποτυπωθούν τα βασικά οικολογικά χαρακτηριστικά της περιοχής (ποιότητα εδάφους, τύποι δένδρων κ.ά.) Η απόφαση για αναδάσωση πρέπει να λαμβάνεται πάντα από ειδικούς επιστήμονες, οι οποίοι θα έχουν την ευθύνη του σχεδιασμού και την επίβλεψη του όλου έργου.

Ποια είναι η κατάλληλη εποχή για αναδάσωση;

Η κατάλληλη εποχή είναι από τον Οκτώβριο-Νοέμβριο έως το Μάρτιο, την περίοδο δηλαδή που υπάρχουν αρκετές βροχές, ώστε τα νέα δένδρα να αποκτήσουν ισχυρές ρίζες, για να απορροφήσουν από το έδαφος τα απαραίτητα θρεπτικά συστατικά και να έχουν επάρκεια νερού.

Τι δένδρα επιλέγονται;

Η επιλογή των δένδρων πρέπει να γίνεται πάντα από κάποιον ειδικό και συνήθως η καλύτερη πληροφόρηση γίνεται από τα υπεύθυνα δασαρχεία. Απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή,

ώστε να επιλεγεί ένα είδος και υποείδος δένδρου που να είναι προσαρμοσμένο στις ιδιαίτερες συνθήκες της εκάστοτε περιοχής. Φρόνιμο είναι επίσης να επιλέγονται φυτά που προέρχονται από ντόπιο σπόρο.

Εάν κάποιος ενδιαφέρεται για μικρά δένδρα, μπορεί να απευθυνθεί στα αρμόδια δασαρχεία.

Πώς φυτεύεται ένα δένδρο;

Στο κέντρο λάκκου που έχει βάθος μισό μέτρο περίπου, τοποθετείται το φυτό με ιδιαίτερη προσοχή, ώστε να μη χαλάσει η "μπάλα" με το χώμα που υπάρχει γύρω από τις ρίζες. Η "μπάλα" σκεπάζεται προσεκτικά με χώμα μέχρι να μη φαίνεται και τελικά διαμορφώνεται ένας λάκκος γύρω από το φυτό, για να διευκολύνεται το πότισμα. Τα φυτά πρέπει να ποτίζονται τα πρώτα δύο, τρία καλοκαίρια της ζωής τους. Σε μερικές περιπτώσεις απαιτούνται το ξεχορτάρισμα και το σκάλισμα των νεαρών φυτών και πιθανόν και το κλάδεμα.

Πληροφορίες

-WWF Ελλάδος

-Σημειώσεις Γενικής Οικολογίας, Μαργαρίτα Αριανούτσου Φαραγγιτάκη, αναπληρώτρια καθηγήτρια στον τομέα Οικολογίας και Ταξινόμησης του Βιολογικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Αθηνών

-"Πώς οι αναδασώσεις καταστρέφουν τα δάση", Νίκος Μάργαρης, καθηγητής Οικοσυστημάτων στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου (Το Βήμα, 28-11-99)